



JAARVERSLAG MOLEN “DE LELIE”



2020

Jesse in 't Veld

14-02-2021

korenmolendelelie@gmail.com

Voorwoord

In het voorwoord van het vorige jaarverslag sprak ik de hoop uit dat we in 2020 weer veel mensen op de molen mochten ontvangen. In de eerste drie maanden van dat jaar leek dat de goede kant op te gaan. Het voorjaar brak aan en we keken uit naar een bruisend 2020. Dat liep vanaf half maart helaas anders. Nederland ging op slot en stukje bij beetje verdwenen alle evenementen uit de agenda. Het coronavirus had (en heeft) een enorme impact op ons dagelijks leven.

Als molen waren we in de gelukkige positie dat we konden blijven draaien. De meelverkoop nam daarnaast flink toe. Ondanks dat we in 2020 nauwelijks bezoek hebben kunnen ontvangen, wisten mensen de molen toch te vinden. De molen was én bleef een vertrouwd onderdeel in onze samenleving. Hij doet ertoe.

2020 was ook het jaar van de restauratie. In januari startte Restauratie Werkplaats Schiedam met het herstel van de kelder. Omdat aanvullende subsidies en bijdragen verspreid over het jaar toegezegd werden, volgde de restauratie van de machinekamer pas later in het jaar. We konden helaas niet trots de vorderingen aan onze bezoekers laten zien. In de loop van dit jaar volgt de oplevering. We hopen het te vieren met een groot feest.

2021 is gestart als een jaar met lichtpuntjes. We hopen dat we in de komende maanden, in goede gezondheid, onze deuren weer voor het publiek kunnen openen.

Ik wens u veel leesplezier in het jaarverslag over 2020.

Jesse in 't Veld

Molenaar – “De Lelie”, Puttershoek



2020 was een bijzonder jaar. Ondanks alle beperkingen draaide de molen door. Als vertrouwd baken in een onzekere wereld.

Inhoud

Voorwoord.....	1
Inhoud	2
Activiteiten	3
<i>Openstelling</i>	3
<i>Molentaal</i>	3
Bezoekcijfers.....	5
Molenaars.....	6
<i>Leerling molenaar(s)</i>	6
Educatie	6
Inventaris.....	7
Molenbiotoop.....	7
Veiligheid	8
Onderhoud	9
Restauratie kelder en motorhuis.....	9
Molenerf.....	10
Aantal omwentelingen	12

Activiteiten

2020 was een jaar zonder activiteiten. De regelgeving rondom de bestrijding van het coronavirus maakte het niet mogelijk om activiteiten te organiseren. Wel heeft de molen het gehele jaar wekelijks gedraaid en kon de meelverkoop doorgaan.

Openstelling

In het afgelopen jaar is de molen –op enkele uitzonderingen na - iedere zaterdag open geweest voor meelverkoop van 10:00 tot 17:00 uur. Daarnaast is de molen ook zeer regelmatig op zondagmiddagen van 14.00 tot 17.00 uur 'geopend' geweest. De molen was vanaf 15 maart gesloten voor bezoek.



Molentaal

Om met de molen uiting te geven aan vreugde of rouw worden traditioneel een tweetal wiekstanden gebruikt. Hieronder een kort overzicht:

Vreugdestand:

- De molen heeft op 27 april (Koningsdag) en 5 mei (Bevrijdingsdag) gevlagd met een grote vlag op stok in het bovenste end.

Rouwstand:

- De molen heeft in het begin van februari enkele dagen in de rouwstand gestaan vanwege het overlijden van een collega-molenaar in Elkerzee/Scharendijke.
- De molen heeft in de week van 17 juli in de rouwstand gestaan vanwege het overlijden van een familielid van de molenaar.



Maalactiviteiten en meelverkoop

2020 was het jaar van de thuisbakkers. Veel mensen hebben in het afgelopen jaar de kunst van het thuisbakken ontdekt. Door het gehamster in de supermarkten ontstond er tevens een tekort aan meelproducten. Veel mensen wisten daarom de weg naar de molen weer te vinden. De gestegen vraag naar meel vroeg op de molen om een hogere versnelling. Door grotere hoeveelheden te malen hebben we alle klanten altijd direct kunnen bedienen. Daarnaast hebben we de bloemproductie binnen een week enorm op kunnen schroeven door de 'centrifugaalbuil' op de begane grond in orde te maken. Hierdoor konden we in een uur tijd ca. 250/300 kg tarwebloem maken. Het behoeft geen toelichting dat we in het afgelopen jaar meer omzet hebben gedraaid dan in voorgaande jaren. In 2020 hebben we 1500 kg tarwe gemalen, een stijging van meer dan 130% t.o.v. vorig jaar! Daarnaast konden we in het afgelopen jaar veelvuldig onze wind-aangedreven graanpletter inzetten voor het maken van haveremout.



In 2020 is de meelverkoop gestegen. Veel mensen ontdekken de hobby van het thuisbakken.

Een gedeelte van het tarwemeel hebben we uitgezeefd met de buil tot tarwebloem. Hoewel onze tarwe van Zeeuwse oorsprong is (en daardoor vrij zacht), is de bakaard buitengewoon goed te noemen. Dankzij het maalproces met molenstenen blijven geur en smaak optimaal behouden. We zijn daarom zeer verheugd om te zien dat steeds meer mensen molenmeel verkiezen boven fabrieksproducten. We hopen ook in 2021 veel (nieuwe) klanten te mogen voorzien van onze ambachtelijke meelproducten!

Bezoekcijfers

In het afgelopen jaar heeft de molen 475 bezoekers mogen ontvangen. Het merendeel bezocht de molen in de periode januari-maart. Na de aangescherpte coronamaatregelen van half maart mochten er geen bezoekers meer in de molen worden toegelaten. In de zomer konden we sporadisch bezoekers toelaten, maar was de molen overwegend gesloten. In de afgelopen jaren steeg het bezoekersaantal. We hopen in 2021, als de omstandigheden dat weer toelaten, weer bezoekers te mogen verwelkomen. Na afronding van de deelrestauratie (zie verderop in dit verslag) is de molen een bezoek meer dan waard en hebben we bezoekers nog meer te bieden.

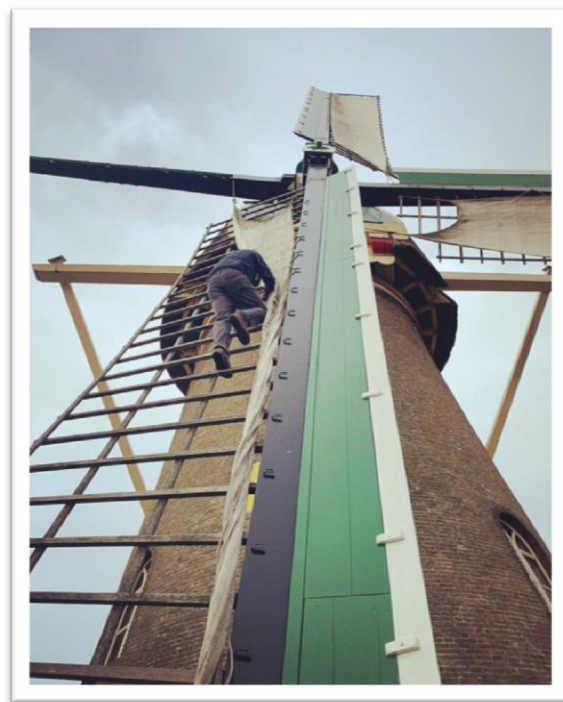
Molenaars

In 2020 werd de molen officieel bemand door twee molenaars:

1^e molenaar: Jesse in 't Veld

Nevenmolenaars: Tony Hop en Piet Lodder

Piet Lodder draait sinds 2018 niet meer vast op De Lelie, maar is nog wel beschikbaar als nevenmolenaar op drukke dagen (bijv. Toer langs de Boer) en voor scholenbezoek. Hoewel het aantal draaiuren niet tegenvalt, streven we ernaar dat de molen ook op een vaste doordeweekse dag draait. Van half maart tot september heeft de molen geregeld doordeweeks gedraaid en gefungeerd als 'thuiswerkkantoor'. Vanaf september draait de molen enkel nog in de weekenden.



Leerling-molenaar Mike legt een zeil voor. Als molenaar moet je geen hoogtevrees hebben!

Leerling molenaar(s)

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars verzorgt sinds 1972 de opleiding tot vrijwillig molenaar. Daardoor kunnen de Nederlandse molens nog steeds vakkundig worden bemalen. In 2020 zijn er vier molenaarsleerlingen bij de molen betrokken voor hun opleiding:

- Daniel 't Lam (jeugdlid)
- Nick van Veen (leerling-molenaar)
- Joanna van Splunder (leerling-molenaar sinds oktober)
- Mike Bloemen (leerling-molenaar sinds oktober)

Daarnaast hebben Danny Groenenboom, William Bouter, Cornelis Dekker en Arnoud Boutkam praktijkuren op de molen gemaakt in het kader van hun molenaarsopleiding. William, Cornelis en Arnoud hebben allen in het najaar hun toelatingsexamen met goed gevolg doorlopen! Via deze weg nogmaals van harte gefeliciteerd! Danny is ook in 2021 nog met enige regelmaat op de molen actief in het kader van zijn opleiding.

Educatie

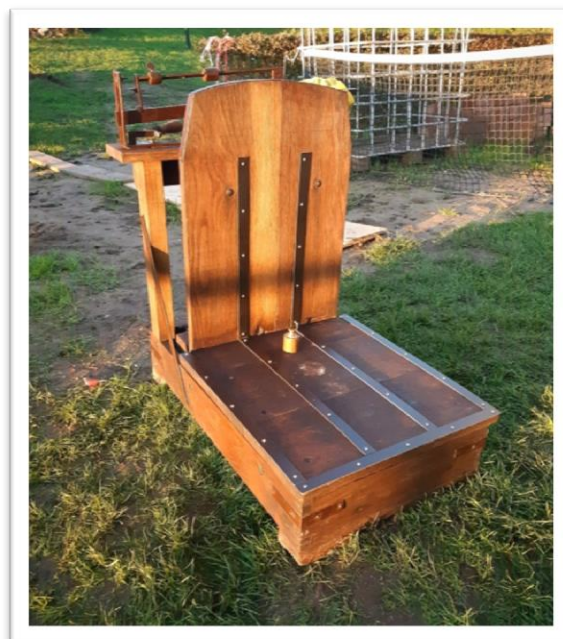
In het afgelopen jaar is het zeer rustig geweest op de molen op het gebied van educatie. De coronamaatregelen maakten het bezoek van schoolklassen niet mogelijk en ook regulier bezoek kon slechts op zeer bescheiden schaal plaats vinden. Wel hebben we in het begin van het jaar een educatiekist overgenomen van een collega-molenaar. Deze kist bevat allerlei objecten, boeken, dvd's en spullen die met molens te maken hebben. De kist kan worden gebruikt bij projecten op basisscholen en natuurlijk op de molens zelf. Daarnaast zijn we voornemens om in 2021, als de omstandigheden dat weer toelaten, het lesprogramma 'Van Akker tot Bakker' te hervatten. Basisschoolklassen brengen dan in groepjes een bezoek aan een landbouwer, molenaar en bakker en leren zo granen herkennen, malen en brood bakken. Een pilot in samenwerking met de fam. Boer in de St. Anthoniepolder en bakker Jan

de Koning in Maasdam is zeer goed bevallen. Het komende jaar staat ook in het teken van de inrichting van de kelder en machinekamer. Hier zullen de thema's 'stoom' en '2^e Wereldoorlog' worden uitgelicht. We zijn voornemens om speciaal voor het basis- en voortgezet onderwijs twee lesprogramma's te ontwikkelen, waarin de leerlingen naast de twee voorgenoemde thema's ook aan de slag gaan met de thema's 'malen', 'handel' en 'takelen'.

Inventaris

Kleine goederen

In de afgelopen jaren hebben we actief gebruiksvoorwerpen verzameld om het interieur van de molen mee aan te kleden. Inmiddels is de collectie nagenoeg compleet. In het afgelopen jaar hebben we daarom niet veel nieuwe objecten meer aan de collectie van de molen toegevoegd. Van NCB projectontwikkeling (betrokken bij de ontwikkeling van het vm. HAABO-terrein en gemaal 't Hooft van Benthuzen) hebben we een antieke spoelbak gekregen uit het gemaal, waarin ijzeren onderdelen konden worden gereinigd met olie. Deze bak is inmiddels volledig schoon en werkend gemaakt. Hij krijgt een plek als 'wastafel' in de nieuw te realiseren schuur naast de machinekamer.



Naast deze spoelbak hebben we in het najaar van 2020 een oude bascule (weegschaal) overgenomen van Pieter de Ruiters uit Maasdam. Deze bascule heeft als bijzonderheid dat de balans dwars op de schaal staat in plaats van in de lengterichting daarvan. Hierdoor neemt hij minder plek in dan een traditionele bascule. In eigen beheer is de bascule volledig opgeknapt en weer in gebruik genomen. Een mooie aanvulling op het interieur!

Grote goederen

Er zijn in het afgelopen jaar geen grote goederen aan de inventaris toegevoegd.

Molenbiotoop

Zonder wind geen werkende molen. Om de molen goed te kunnen laten functioneren is een goede toestroom (én afvoer) van wind noodzakelijk. Te hoge bebouwing en groen kunnen dusdanige turbulentie veroorzaken, dat hierdoor schade aan de molen ontstaat. Daarnaast speelt de belevingswaarde van de molen in het landschap een rol. In de afgelopen jaren hebben we aandacht besteed aan het gezond houden van deze zgn. 'molenbiotoop'. Formeel beslaat de molenbiotoop een zone van 400 meter rondom de molen. Huizen en groen zijn daar aan een maximum hoogte gebonden. Zie voor meer informatie

www.molenbiotoop.nl.

Groen

Elk jaar doen we met de molen mee aan de landelijke Natuurwerkdag in november. Vanwege de coronamaatregelen kon deze dag helaas niet doorgaan. We zijn wel voornemens om in februari 2021 de knotwilgen tegenover de molen te knotten. Deze hebben alweer hun maximale toelaatbare hoogte bereikt. De wilgen in het natuurgebied Argusvlinder zijn eind 2020, begin 2021 al geknot, waardoor de belevingswaarde van de molen en de openheid van het landschap sterk zijn verbeterd.

Bebouwing

Rondom de molen verrijst in de (nabije) toekomst nieuwbouw. In overleg met de initiatiefnemers/projectontwikkelaars hebben we in samenwerking met de Gemeente Hoeksche Waard bekeken hoe de nieuwbouw ingepast kan worden in de molenbiotoopregelgeving. Dankzij goed overleg en begrip heeft dit in alle gevallen geresulteerd in een ontwerp die enerzijds voldeed aan de regelgeving en anderzijds voor de initiatiefnemer wenselijk is. Soms wijzigt de nokhoogte van de nieuwbouw, in het andere geval verzoeken we de richting van het gepland pand te wijzigen, zodat de wind beter naar de molen kan toetreden. Door vroegtijdig overleg in nieuwbouwprojecten en goed beheer van groen is het mogelijk een omgeving te creëren waarin de molen nog eeuwen goed kan functioneren. Zo kunnen ook de generaties na ons genieten van dit mooie erfgoed.

In het afgelopen jaar zijn er diverse (online) overleggen geweest tussen initiatiefnemers, gemeente en de werkgroep 'Molenbiotopen' van Stichting Molens Hoeksche Waard. Dankzij deze constructieve overleggen blijkt het telkens weer mogelijk om de molenbiotoop in te passen in de gewenste nieuwbouw. Soms moeten daarvoor aanpassingen aan het ontwerp gedaan worden. We zijn dankbaar dat initiatiefnemers het belang van de (werkende) molen inzien en daarop anticiperen. Alleen met respect voor elkaars belangen heeft de molen een dynamische toekomst. Ook in 2021 zullen deze overleggen voortgezet worden.



Artist impression van de nieuwbouw ten westen van de molen. Het plan is getoetst op de molenbiotoopregelgeving De molen staat rechtsboven (uit beeld).

Veiligheid

In het afgelopen jaar zijn er geen werkzaamheden uitgevoerd om de molen veiliger te maken. Hoog op de agenda blijven nog steeds een tweetal poorten staan, die het erf goed afsluitbaar maken. Vanwege het beperkte onderhoudsbudget zijn deze poorten steeds uit de planning geschrapt. We zijn voornemens om in 2021 deze poorten alsnog in eigen beheer te realiseren. Verder zal in dit jaar de veiligheid op het dak van het motorhuis verbeteren door het aanbrengen van een (historisch getint) ijzeren hekwerk. Tot slot wordt in 2021 de RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) opnieuw doorgenomen en geactualiseerd.

Onderhoud

2020 was het jaar van de restauratie. Daarnaast zijn in het kader van het onderhoud enkele scheuren in de molenromp hersteld en voorzien van ankers. We hopen dat hierdoor het scheuren van de molenromp tot een halt is gebracht. In eigen beheer zijn er in 2020 enkele onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. In de (hete) zomer werd in eigen beheer het kruirad weer teruggebracht in oorspronkelijke staat. Vier spaken werden verwijderd, waardoor het rad weer acht spaken kreeg in plaats van twaalf. De lageringen van de koningspil werden volledig schoongemaakt en van nieuwe smeermiddelen voorzien en de zeilen kregen een welverdiende onderhoudsbeurt bij de zeilmaker. Een jaarlijks terugkerend ritueel was het witten van de kruipalen rond de molen. Om het transport van zakken in de molen wat te versnellen hebben we in eigen beheer een tweede luitouw aan het luiwerk gemaakt. Hierdoor kunnen nu twee zakken tegelijk omhoog worden gehesen in plaats van één. In 2021 volgen weer een aantal grotere onderhoudswerkzaamheden, o.a. aan de kap, het gaande werk (draaiende werk) en enkele ramen.

Restauratie kelder en motorhuis

In het afgelopen jaar ging de restauratie van het motorhuis en de kelder van start. Iets waar we lang naar uitgekeken hebben en waarvan we enkele jaren geleden niet konden denken dat dat al zo snel zou gebeuren. De officiële aftrap gebeurde op 12 februari 2020 door de wethouder cultuur, Harry van Waveren. Aan hem was de eer om symbolisch het eerste stuk metselwerk weg te hakken tussen de kelder en machinekamer. In de maanden erop restaureerde de Restauratie Werkplaats Schiedam de kelder en motorhuis/machinekamer. Daarbij werd in de kelder de volledige plavuizen vloer gedemonteerd, op oorspronkelijke hoogte gebracht en weer in wildverband teruggelegd en aangeheeld. De keldermuur, die dwars door de molen loopt, werd ook weer op oorspronkelijke hoogte opgemetseld. De grof uitgebroken bintgaten die daarin aanwezig waren zijn ook weer in oorspronkelijke vorm hersteld.

Tussendoor werd de doorgang tussen kelder en machinekamer, na 60 jaar dichtgemetseld te zijn geweest, weer opengemaakt. De restauratie van de machinekamer omvatte o.a. het aanbrengen van isolatie onder de klinkerbestrating en bovenop het dak. Om het vochtprobleem te verhelpen werd de machinekamer aan de buitenzijde volledig uitgegraven. Tegen de buitenmuren werd isolatie aangebracht en EPDM-dakbedekking 'gedrapeerd'. Ook werd er aan weerszijden drainage aangebracht, die tevens aangesloten is op de hemelwaterafvoer van het dak. Zodoende spoelt de drainage altijd door. Na vele decennia werd ook het gat van de vroegere schoorsteen weer open gehakt. Hierop zal in 2021 weer een ijzeren schoorsteen verrijzen, die, net als de oorspronkelijke schoorsteen, op het dak neergelaten kan worden. Zo kunnen de staart en wieken over het dak blijven bewegen als de wind uit die richting komt.

Op het dak werd daarnaast de oude kolenbunker ook gereconstrueerd. Deze zal in 2021 nog worden voorzien van een ijzeren deksel. In eigen beheer werd door vrijwilliger Jan van Rotterdam het raam en de deur in de voorgevel volledig geschilderd. Om het industriële en sobere karakter van het gebouwtje te benadrukken werd, in overeenstemming met de historische situatie, gekozen voor een mat zwarte verf. Het gietijzeren bovenlicht werd wel wit geschilderd. De deur in de voorgevel bleek bij nadere inspectie echter te slecht om te handhaven en is door een nieuw exemplaar vervangen.

De restauratie wordt gerealiseerd met bijdragen van de BankGiro Loterij (Molenprijs 2019), de Provincie Zuid-Holland, Gemeente Hoeksche Waard, Elise Mathilde Fonds, Hendrik Muller Fonds, Dinamo Fonds, Van der Mandele Stichting, Rabobank Het Haringvliet en de Vrienden van De Lelie. Daarnaast zal de geplande schuur naast de molen worden gerealiseerd met o.a. bijdragen in natura van ABB Bouw uit Sliedrecht, Kleis Zilverschoon Elektrotechniek uit Puttershoek en Loodgietersbedrijf J. Hoogvliet uit Puttershoek. De kosten van de schuur zijn nog niet gedekt. Achter de schermen wordt actief gelobbyd om het gat in de begroting (enkele duizenden euro's) te dichten. We hopen in de zomer van 2021 een prachtig gerestaureerde machinekamer, kelder en schuur te kunnen presenteren!

Molenerf

Het molenerf heeft in het afgelopen jaar een aantal kleine wijzigingen ondergaan. Zo is alle onkruid voor de machinekamer verwijderd en is er een nieuw hekje bij de sloot gerealiseerd. Ook is het straatwerk voor de machinekamer verwijderd en opnieuw -in grotere omvang- teruggedegraveerd. In samenwerking met de Gemeente Hoeksche Waard en de Werkgroep Schouteneinde is in 2020 besloten om het gietijzeren hectometerpaaltje voor de molen te restaureren. Dit paaltje maakte oorspronkelijk deel uit van een grote hoeveelheid hecto- en kilometerpaaltjes, die langs de rijkswegen waren opgesteld. Hierdoor kon het wegonderhoud gestructureerd plaatsvinden.

De route Kuipersveer – Puttershoek – Maasdam – Cillaarshoek – Strijen – Strijen-Sas maakte ooit deel uit van de rijksweg tussen Den Haag en Parijs. De Molendijk was een zijtak richting Dordrecht. De paaltjes geven de afstand aan tot Den Haag, in ons geval 46 kilometer en 600 meter (46.6). De Gemeente Hoeksche Waard zal ons paaltje in 2021 verwijderen, restaureren en weer in de oorspronkelijke kleurstelling terugplaatsen. We zijn trots zo'n bijzonder paaltje op ons erf te hebben! Speciale dank gaat uit naar buurtbewoner Pauline Klaver, die de aandacht heeft gevestigd op de overgebleven hecto- en kilometerpaaltjes. Vanuit het initiatief om de paaltjes in het Schouteneinde te 'redden', is een Hoeksche Waard brede belangstelling ontstaan en uiteindelijk een restauratieplan. Zo blijkt maar weer hoe essentieel lokaal draagvlak is voor het behoud van waardevol erfgoed. Hoe klein het object ook is.

In het komende jaar gaat het molenerf wat meer op de schop. In februari start de loonwerker met het aanleggen van een zgn. 'rolbaan' in het dijktaalud. Zo kunnen mensen met een rollator of rolstoel straks ook de machinekamer bezoeken en van ons toilet gebruik maken. Daarnaast wordt er een speciale (mobiele) oprit gemaakt voor de molendeur, waardoor ook de begane grond van de molen beter toegankelijk wordt. Benedendijks, naast de machinekamer, verrijst een bescheiden houten schuurtje. Hierin wordt een toilet ondergebracht en een kleine werkplaats met bergruimte. Voor het dak maken we gebruik van oude dakpannen van De Posthoorn. Zo blijft ook van dat voormalige stukje Puttershoekse historie iets behouden!



Het hectometerpaaltje naast de molen.
Klein, maar fijn!



Aantal omwentelingen

Elk jaar keert de provincie Zuid-Holland een premie uit voor het jaarlijks aantal omwentelingen. De drempel ligt bij 60.000, het plafond bij 300.000. Voor het vierde jaar op rij haalt de molen meer dan 300.000 omwentelingen. De Lelie ontvangt daarvoor € 580 euro draaipremie. Een leuk zakcentje, waar de in 2021 weer mooie dingen mee kunnen doen.

In de onderstaande tabel staan het aantal omwentelingen per jaar vermeld:

2013	61.491
2014	256.876
2015	286.076
2016	297.921
2017	308.225
2018	353.083
2019	401.048
2020	392.686

